Medycyna i dziecko

Medycyna i dziecko

Rozprawy i szkice z historii medycyny i literatury

Tom II

Redakcja naukowa:
Edward Białek
Barbara Bruziewicz-Mikłaszewska
Małgorzata Chrobak
Mariusz Dzieweczyński

Quaestio

Wrocław 2025

Medycyna i dziecko
Rozprawy i szkice z historii medycyny i literatury

Tom II

Wrocław 2025

Redakcja naukowa:
Edward Białek
Barbara Bruziewicz-Mikłaszewska
Małgorzata Chrobak
Mariusz Dzieweczyński

Recenzenci:
Edward Białek, Barbara Bruziewicz-Mikłaszewska, Jarosław Drobnik, Andrzej Gładysz, Katarzyna Nowakowska, Krzysztof Prętki, Lucjan Puchalski, Leszek Szenborn, Andrzej Wojnar, Krzysztof Wronecki, Marek Zybura

Książka ukazuje się dzięki wsparciu Ośrodka Pamięci i Dokumentacji Historycznej Dolnośląskiej Izby Lekarskiej, Komisji Kształcenia Dolnośląskiej Rady Lekarskiej we Wrocławiu, Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, Stowarzyszenia Lekarzy Dolnośląskich, Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie i Towarzystwa Ubezpieczeniowego INTER Polska S.A.

Zdjęcie na okładce:
Prof. dr hab. n. med. Janina Bogusławska-Jaworska (1930–2002), specjalistka w dziedzinie pediatrii, hematologii i onkologii dziecięcej, w latach 1973–1981 ordynator Oddziału Hematologii Dziecięcej Akademii Medycznej we Wrocławiu; twórczyni Katedry i Kliniki Hematologii Dziecięcej i Chorób Rozrostowych Dzieci. Odznaczona Orderem Uśmiechu. Fot. Archiwum Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

ISBN 978-83-65815-90-3

© Copyright by Authors and Quaestio (2025)

Quaestio
www.quaestio.com.pl
tel. (48) 784 614 124, e-mail: biuro@quaestio.com.pl

Spis treści

Przedmowa 7

Aleksander Woźny, Agnieszka Nehring
Wszyscy jesteśmy poonkologicznymi dziećmi.
W kręgu medycyny narracyjnej 9

Krzysztof Szmyd
Praca w hospicjum dla dzieci – przywilej, ciężar, misja?
Rozważania o triumfie człowieczeństwa 29

Małgorzata Kolankowska
Onkopodkast – Jestem z tobą jako forma wsparcia onkorodzin 69

Joanna Małgorzata Banachowicz
Rodzic i lekarz w obliczu choroby nowotworowej dziecka
jako temat zbioru reportaży Małgorzaty Kolankowskiej
Wyspa. Mamo, przyjedźcie! Powiedzieli mi, że mam raka 85

Katarzyna Grzywka-Kolago
Dziecko wobec choroby i śmierci rodzica
na przykładzie rodziny Grimmów 97

Krzysztof Siemianowicz
Dzieci i trucizny
– subiektywnie wybrane przykłady 109

Bożena Płonka-Syroka
Czynniki społeczne i medyczne jako przyczyny choroby
młodych dziewcząt i kobiet – blednicy
w opiniach dziewiętnastowiecznych lekarzy polskich. 121

Jan Wnęk
Rozwój polskich badań medycznych nad dzieckiem w latach 1918–1939 159

Ignacy Einhorn, Tamara Włodarczyk
Opieka medyczna nad dzieckiem żydowskim w powojennej Polsce 181

Barbara Wasiewicz
Ludwik Wolberg (1857–1904) – lekarz w Szpitalu Dziecięcym im. Bersohnów i Baumanów w Warszawie 209

Renata E. Paliga
Marta Erlich – pionierka neonatologii i hematologii dziecięcej w Polsce 223

Stephan Heinrich Nolte
Pediatria we Wrocławiu po 1945 roku. Z gruzów powstaje stare NOWE 243

Monika Wojnar, Bianca Turno, Krzysztof Kołtowski
Trudna historia Centrum Rehabilitacyjno-Ortopedycznego dla dzieci w Trzebnicy na przełomie wieków 259

Marek Tradecki, Jacek Gonos
Dziecko jako podmiot w orzecznictwie o niepełnosprawności 283

Krystian K. Jabłoński
Od skandali do standardów: dziecko w amerykańskim prawie badań biomedycznych w XX i XXI wieku. 291

Krzysztof Prętki
Karol Gustaw Jonscher (1889–1955). Lekarz pediatra, profesor Uniwersytetu Poznańskiego 345

Biogramy Autorek i Autorów 359

Przedmowa

> Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom.
>
> *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*

Trzytomowa edycja *Medycyna i dziecko. Rozprawy i szkice z historii medycyny i literatury* jest efektem szóstej już odsłony ogólnopolskiego projektu naukowego „Lekarz jako autor i bohater literacki" realizowanego od 2018 roku w ramach współpracy Dolnośląskiej Izby Lekarskiej i Uniwersytetu Wrocławskiego. W tym interdyscyplinarnie zorientowanym przedsięwzięciu badawczym bierze udział liczne grono historyków medycyny i literaturoznawców, lekarzy i pielęgniarek, socjologów i filozofów, farmaceutów i prawników, filmoznawców i historyków kultury, psychologów i pedagogów. Wśród uczestników projektu są przedstawiciele kilkunastu uczelni, instytutów naukowych i stowarzyszeń. Oto niektóre z nich: Ośrodek Pamięci i Dokumentacji Historycznej Dolnośląskiej Izby Lekarskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Komisja Kształcenia Dolnośląskiej Rady Lekarskiej, Polskie Towarzystwo Historii Nauk Medycznych, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Ośrodek Dokumentacji Historycznej Śląskiej Izby Lekarskiej, Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Gdański Uniwersytet Medyczny, Dolnośląska Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych we Wrocławiu, Wyższa Szkoła Medyczna w Kłodzku i Komisja Historyczna Wojskowej Izby Lekarskiej.

Szósta konferencja z cyklu „Lekarz jako autor i bohater literacki", której tematem była „Medycyna i dziecko", odbyła się we Wrocławiu w dniach 20–21 listopada 2025 roku w siedzibie głównego organizatora – Dolnośląskiej Izby Lekarskiej. Temat dziecka jako pacjenta zainteresował wielu badaczy dziejów

medycyny i literatury, ekspertów z zakresu bioetyki, medycyny narracyjnej i humanistyki medycznej. Referentki i referenci z całego kraju przedstawili wyniki swoich badań dotyczących m.in. życia i działalności wybitnych uczonych i praktykujących medyków, którzy wnieśli i wnoszą obecnie znaczący wkład w rozwój specjalizacji lekarskich dedykowanych dzieciom. Wśród protagonistów wygłoszonych podczas konferencji referatów nie zabrakło postaci lekarzy-bohaterów, którzy z narażeniem własnego życia ratowali zdrowie i życie swoich małych podopiecznych, bądź – jak uczynił to Janusz Korczak – towarzyszyli im w drodze do miejsca zagłady.

Szereg referatów poświęconych było tematowi małoletniego pacjenta w terminalnej fazie choroby, a także postawom i zachowaniom rodziców w obliczu choroby i śmierci ich dziecka. W kontekście nowego przedmiotu wprowadzanego obecnie do szkół omawiano problematykę promowania zdrowia wśród dzieci i młodzieży. Zaprezentowano też działalność kilku placówek medycznych, fundacji i stowarzyszeń zajmujących się leczeniem dzieci oraz przedstawiono sylwetki ich założycieli. W kilku wystąpieniach poruszano także aspekty prawne, takie jak dziecko jako podmiot w orzecznictwie o niepełnosprawności czy ochrona małoletnich uczestników badań biomedycznych.

Licznie reprezentowani literaturoznawcy przedstawili swoje interpretacje wybranych utworów wpisujących się w coraz bardziej popularny dyskurs maladyczny – analizowano np. teksty przeznaczone zarówno dla dorosłych, jak i dla młodych odbiorców, w których pojawia się temat niepełnosprawności w różnych jej formach. Przedmiotem zainteresowania kilku badaczy były powieści i obrazy filmowe problematyzujące poszczególne fazy wykluczenia społecznego osób dotkniętych zaburzeniami neurorozwojowymi, np. spektrum autyzmu.

Do wszystkich organizatorów konferencji kierujemy wyrazy szczerej wdzięczności. Autorkom i Autorom poszczególnych rozdziałów trzytomowej monografii wieloautorskiej serdecznie dziękujemy za udostępnienie wyników swoich badań naukowych. Wydanie materiałów konferencyjnych wsparły następujące instytucje: Ośrodek Pamięci i Dokumentacji Historycznej Dolnośląskiej Izby Lekarskiej, Komisja Kształcenia Dolnośląskiej Rady Lekarskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Stowarzyszenie Lekarzy Dolnośląskich i Towarzystwo Ubezpieczeniowe Inter Polska. Dziękujemy!

Edward Białek i Dariusz Lewera